

Oslo, 18.10.2024

Vår saksbehandler: Jørund Nygård

Til Nærøysund kommune (post@naroyssund.kommune.no),

Norges vassdrags- og energidirektorat (nve@nve.no)

Ytre Vikna 2.0 – Høringsuttalelse fra Motvind Norge

Om avsender:

Motvind Norge (org.nr: 923 421 068) er en demokratisk medlemsorganisasjon med i overkant av 21.000 medlemmer nasjonalt, som har som formål om å stanse og avgrense skadevirkningene fra vindkraftutbygging, samt å jobbe frem en bærekraftig energi- og arealpolitikk. Våre medlemmer inkluderer personer som er bosatt i nærmiljøet til det foreslåtte vindkraftverket og rettighetshavere i arealet.

Overordnet krav om stans i planprosessen

Motvind Norge ber Nærøysund kommune i samråd med Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) om at planprosessen for Ytre Vikna 2.0 stanses. Det er åpenbart - allerede basert på eksisterende kunnskapsgrunnlag - at det verken er miljø- eller samfunnsmessig forsvarlig å etablere et vindkraftverk i det foreslåtte arealet.

Vi ber herunder om at NVE allerede nå gir et tydelig signal til Nærøysund kommune om at adgangen til tidlig avslag i konsesjonsdelen av saken vil bli benyttet når dette gjennomføres i energiloven.

Omtrent hele arealet består av sterkt truede naturtyper på rødlista, og støybelastningen mot lokalbefolkningen vil bli på linje med de mest kontroversielle vindkraftsakene i Norge, som det nå i ettertid er etablert bred enighet om at det var feil å gjennomføre.

Som en av de første vindkraftsakene som kommer opp etter det nye konsesjonssystemet, så vil Ytre Vikna 2.0 være sterkt presedenssettende for kommende prosjekter. Gitt at prosjektet har høyest mulig konflikt med naturmangfold og naboer, så vil energistyresmaktene, dersom det skulle gis konsesjon til dette prosjektet, utfra et saklig prinsipp om likebehandling miste enhver anledning til å kunne avslå fremtidige vindkraftkonsesjoner på grunn av negative miljø- og samfunnsvirkninger. Da vil en i så fall med en gang være tilbake til et lite tillitsvekkende konsesjonssystem som det rettes store protester mot.

Særlig relevant her er det at som en del av stortingsmelding 28 (2019-2020) om vindkraft på land, ble det fastslått med enighet fra samtlige stortingspartier at det skal tas mer hensyn til miljø og naboer, ved at «virkninger for miljø, naboer og annen virksomhet skal beskrives tydelig og

vektlegges sterkere». At deler av arealet tidligere har blitt gitt konsesjon etter gammelt regelverk kan altså ikke tillegges vekt nå.

Dersom saken på tross av dette går videre til en konsekvensutredning har Motvind Norge subsidiære krav til utredningsprogrammet som er beskrevet under. Dette utgjør også grunnlaget for at det ikke er rasjonelt å fortsette planprosessen.

Overordnet om planprosessen

Planprosessen skal eies av kommunen og følger plan og bygningsloven. Det bærende formålet med plan og bygningsloven er bærekraftig utvikling, også i et perspektiv som gjelder fremtidige generasjoner. Definisjonen av bærekraftig utvikling er at det omfatter økologisk bærekraft, sosial bærekraft og økonomisk bærekraft.

Motvind Norge legger til grunn at hele arealet vil gå over til LNFR-status i den pågående prosessen med ny kommuneplan for Nærøysund, i tråd med at den eksisterende konsesjonen for Ytre Vikna 2 faller bort ved utgangen av 2024.

Alternativvurderinger

I en planprosess som omfatter store verdifulle naturareal så er det vesentlig at det er gjort vurderinger av alternative lokaliseringer, og om disse i så fall ville vært mindre naturskadelige. NTE opplyser om at de har vurdert flere mulige etableringsområder, men unnlater å legge ved hvilke områder det er snakk om og vurderingen av disse. Det listes opp hvilke kriterier som er vurdert, og naturverdier er ikke et av disse.

Vi registrerer også at Ytre Vikna 2.0 har svært stor konflikt med mange av kriteriene som er ramset opp. Dette gjelder i særklasse bebyggelse, topografi og reindrift. Vi viser her til detaljert innspill fra vårt lokallag Motvind Nærøysund.

Motvind Norge ser det ikke som relevant at deler av området tidligere har fått konsesjon til vindkraft og har delvis vert regulert til dette formålet i kommuneplanen. Dette er et intakt naturområde med store kvaliteter.

Kriteriene som NTE faktisk legger vekt på for å gå videre med området går utelukkende på bedriftsøkonomi.

Motvind Norge kan derfor ikke se at det faktisk er vurdert alternative lokaliseringer av tiltaket. Dette er en kritisk del av enhver planprosess som omfatter intakte naturområder. Dette understreker behovet for å stanse planprosessen og «gå tilbake til start».

Naturverdier

Størsteparten av det foreslåtte konsesjonsområdet er en mosaikk av myr og kystlynghei, naturtyper som er svært verdifulle både i kraft av sin egenverdi og økosystemtjenestene de gir. Dette gjelder både planområdet og nærliggende områder, inkludert tilgrensende Ramsar-områder. Som nevnt opplyser NTE at naturverdier ikke er vurdert i utvelgelsen av området.

I prosessen med nasjonal ramme for vindkraft så fikk Miljødirektoratet medhold med NVE om å ekskludere Ytre Vikna-området (Område 27-A) på miljøfaglig grunnlag. Området er altså ikke regnet som egnet til vindkraftutbygging på grunn av konflikter med naturverdiene.

I NTNU-rapporten «Hubroundersøkelser på Ytter-Vikna, Nærøysund kommune, i 2020» går det frem at det aktuelle området er et kjerneområde for hubro med mange ulike registreringer både direkte i området og rundt.

Det er viktig å understreke at en art som hubro, som er svært sky og var for støypåvirkning, vil miste sitt funksjonelle leveområde dersom det bygges ut vindkraft. Det er ikke «ledige områder» som arten kan omlokalisere til - en utbygging vil redusere den nasjonale bestanden av en allerede sterkt utrydningstruet art. Avbøtende tiltak er med andre ord ikke mulig, og det må vurderes sumvirkninger med tapte leveområder fra tidligere vindkraftutbygginger i Trøndelag.

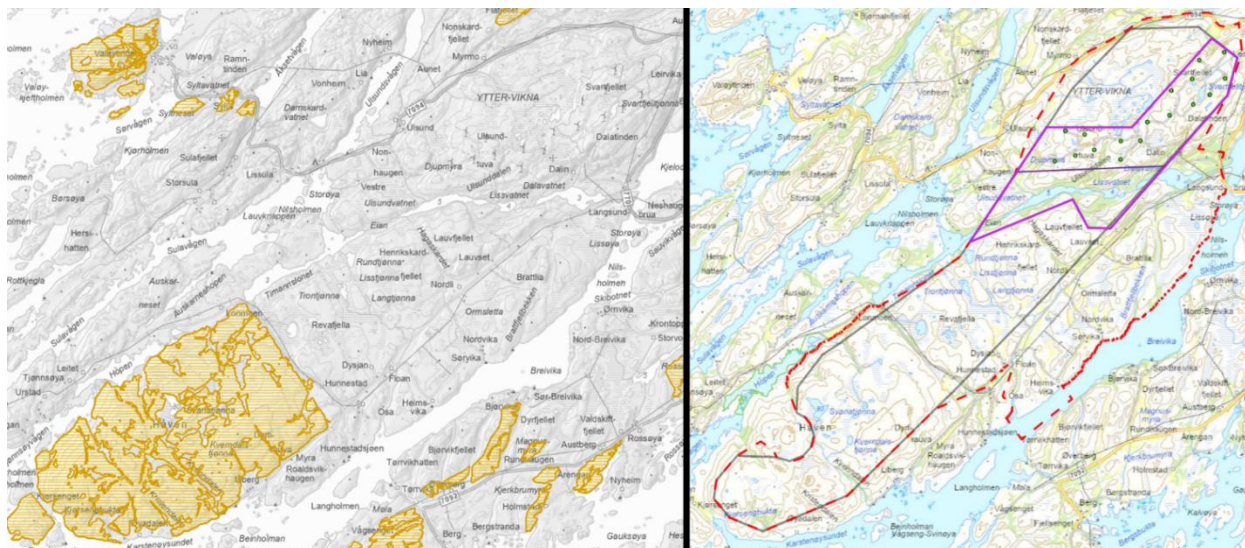
At det er betydelig med hubro i området og i omlandet, understreker også området sitt urørte preg, da arten er svært sensitiv for menneskelige inngrep og støy.

Motvind Norge mener det allerede er godt grunnlag med dagens kunnskapsgrunnlag til å avvise å gå videre med planene. Dersom det likevel gjennomføres en KU-prosess må det i lys av de store naturverdiene stilles strenge krav til gjennomføring av kartlegging, med både tilstrekkelig kompetanse og tid i felt.

Kystlynghei som utvalgt naturtype

Vi viser til § 53 i *naturmangfoldloven*, samt § 3 i *Forskrift om utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven*.

Planområdet for Ytre Vikna 2.0 inneholder omtrent i sin helhet lokaliteten «Håven», et utvalgt naturtypeområde for kystlynghei, klassifisert av Miljødirektoratet som «viktig» (B-lokalitet), med et areal på 5,79 km². Området rett øst for dette igjen har lignende forekomster av kystlynghei, bare oppstykket i større grad av myrområder. En må legge til grunn at enhver kartlegging her vil finne at også dette området skal ha status som utvalgt naturtypeområde for kystlynghei, da forskriften ble skjerpet den 21.09.2023, der samtlige forekomster av kystlynghei utenom de som er definert som lavest mulig kvalitet, nå er dekket av regelverket.

Utvalgt Naturtypelokalitet (kystlynghei) «Håven» til venstre, Planområdet for Ytre Vikna 2.0 til høyre. (Kartutsnitt: Naturbase, samt NTE)

Kystlynghei er definert som en svært truet naturtype på rødlisten. Utviklingen for naturtypen er klart negativ, med generell svekkelse av omfang og kvalitet både regionalt og nasjonalt. Dette medfører i praksis at alle forekomster må tas vare på.

Selv om statusen som utvalgt naturtype ikke typisk har blitt tolket som et absolutt forbud mot alle inngrep, så er det bærende hensynet bak utvelgelsen at «forringelse av naturtypens utbredelse og forekomstenes økologiske tilstand unngås». En ansvarlig oppfølging av regelverket vil derfor medføre at inngrep som vil forringe eller fjerne en utvalgt naturtype ikke kan gjennomføres. Det eneste definerte unntaket fra dette er snevert, og gjelder bare om en tilsvarende forekomst kan etableres eller utvikles på et annet sted.

Kystlynghei skiller seg fra alle øvrige naturtyper ved at den krever skjøtsel med brenning omtrent hvert 20 år. Brenning av kystlynghei utføres av frivillige etter samtykke fra grunneier. All bygging i eller nært kystlynghei – noe avhengig av terreng – vil gjøre fremtidig brenning uforsvarlig sikkerhetsmessig og dermed medføre at hele lokaliteten blir tapt på sikt. For området Håven på Ytre Vikna, så er overlappen med planområdet omtrent total, og det er lett å se på landskapet at hele lokaliteten vil gå tapt om et vindkraftverk skulle blitt etablert der.

Ingen frivillig dugnadsgjeng vil våge av hensyn til mulig erstatningsansvar å brenne i eller ved et vindkraftverk, med risiko for ukontrollert spredning av brann. Vindkraftverk består ikke bare av turbiner og veinett, men også kabling, driftsbygninger og øvrige tekniske installasjoner.

Det er ikke realistisk at tiltakshaver NTE kan etablere 5,79 km² ny kystlynghei av høy kvalitet et annet sted - og trolig langt mer på grunn av tilsvarende områder lenger øst i planområdet. Dette samsvarer i stor grad med vurderingene som er gjort av avbøtende tiltak i tidligere vindkraftsak, der det i MTA for Ytre Vikna 2 fra 2015 (side 36) ble konkludert av Multiconsult at skjerming av de store områdene med kystlynghei ikke var forenelig med utbygging.

Klimagassutslipp

Hele grunnlaget for søknaden til NTE, utenom formålet «lokal og regional kraftforsyning», blir beskrevet som behovet for å redusere klimautslipp i henhold til Parisavtalen.

Men med utbygging i dyp myr og karbonrike lyngheier er det på ingen måte *sannsynliggjort* at utbyggingen vil bidra til å redusere klimautslippene.

Også Nærøysund kommune har vektlagt klimautslipp som sin motivasjon for å starte opp planprosessen. Ref. vedtak om å starte planprosessen i sak 38/2023, 16.03.2023:

«Norges klima- og miljøpolitikk har som mål å styrke satsingen på en miljøvennlig energiomlegging, hvor ny fornybar energi som økt utbygging av vindkraft er et alternativ. (...) Kommuner er via nasjonale føringer forpliktet til å gjennom planlegging og myndighets- og virksomhetsutøvelse å stimulere til og bidra til reduksjon av klimagassutslipp (...)»

Dersom en isolert sett vurderer tidsperspektivet til vindkraftprosjektet opp imot 2030-målene i Parisavtalen, så vil utbyggingen gi økte klimautslipp før 2030, mens kraften først kommer inn i systemet senere. NTE oppgir 2030 som tidligst mulige oppstart. Det er også relevant i saken at behovet for kraft først og fremst er motivert av behov innenfor kvotepliktig sektor (som elektrifisering av Haltenbanken). Tiltak som tross alt må kjøpe klimakvoter og der de samlede utslippene er regulert politisk av EU, mens utslippene ved utbyggingen av Ytre Vikna 2.0 vil være gratis for utbygger og kommer i tillegg.

Alt dette understreker behovet for at mengden klimautslipp må beskrives og kvantifiseres. Dette må følge en anerkjent metodikk som fanger opp utslippene både fra produksjon av turbiner, transport og anleggsarbeid, og karbonutslipp fra naturtap, inkludert drenering og uttørking av myrområder over tid fra veibygging.

Det er ikke utviklet en egen nasjonal metodikk for vurdering av klimautslipp i vindkraftutbygginger. Motvind Norge krever derfor at næreste system brukes, klimakalkulator-systemet som er utviklet i Skottland, som er påkrevd ved utbygginger i Storbritannia. Her er det viktig at det brukes realistiske anslag spesielt for radiusen for uttørking/drenering av myr. Beste tilgjengelig forskning er at for myr med noen grad av helling, så vil minimum en 100 meter radius i høyereliggende terreng fra vei- og øvrige terrenginngrep bli uttørket med gradvis omdanning av karbonmaterialet til CO² fra økt oksygentilførsel. Dersom det ikke er lagt frem en konkret detaljert beskrivelse for hvordan anlegget skal tilbakeføres etter endt konsesjonstid sammen med kostnadsoverslag og finansiering av dette, så kan det ikke legges til grunn at denne prosessen vil stanse etter konsesjonstiden.

Det vesentlige sammenligningsgrunnlaget er om utbyggingen vil redusere karbonintensiteten i den norske kraftforsyningen, slik også den britiske klimakalkulatoren fungerer. Siden Norge allerede har en energiforsyning med stort innslag av kraft med lav karbonintensitet, samt at naturen er svært karbonrik, skal det mindre inngrep til før utbygginger her ikke lenger kan regnes som rasjonelle i et klimaperspektiv sammenlignet med andre land. Med andre ord, så vil det eksempelvis være en kortslutning å sammenligne utslippene fra utbyggingen av Ytre Vikna 2.0 med et hypotetisk kullkraftverk.

Det er viktig at det gjennomføres mange dybdemålinger i myrområdene og at en i fravær av en detaljert utbyggingsplan legger til grunn verste realistiske utfall for plasseringer, slik at en kan ha tillitt til at det ikke foregår selektiv utvelgelse. Dersom det planlegges oppstillingsplasser i myr må det legges til grunn utslipp fra produksjon av store gravitasjonsfundament i betong.

Dersom utbyggingen ikke bidrar til å redusere karbonintensiteten, så faller både utbygger sin grunnngivelse for søknaden bort, samt kommunen sin grunnngivelse for å åpne for en planprosess.

Landskap

Utredning av landskapsvirkninger følger en egen metodikk. Tiltakshaver sitt fokus på at det skal gjennomføres noen fotomontasjer er ikke i tråd med denne. Det europeiske landskapsdirektivet setter også føringer.

Støy

Vindkraftverket vil bli et svært støybelastet prosjekt. Det kan overgå de mest støybelastede vindkraftprosjektene vi har i Norge, noe som både myndighetene og vindkraftbransjen har lovet at ikke skal skje igjen. De samlede sumvirkningene fra støyen og de andre miljøbelastningene fra vindkraftverket vil etter vår vurdering klart overstige tålegrensene.

Hovedårsaken til den høye miljøbelastningen er topografien som begrenser det omsøkte planområdet til en smal sone på toppen av fjellryggen på den lange smale halvøya på Ytter Vikna ut til Håven. Strandlinjen på begge sider av denne delen av øya er bebodd og dersom man trekker 800 m sirkler rundt hver bolig og hytte (minimumsgrensen til boliger) blir det bare en smal tarm igjen av planområdet på toppen av fjellryggen.

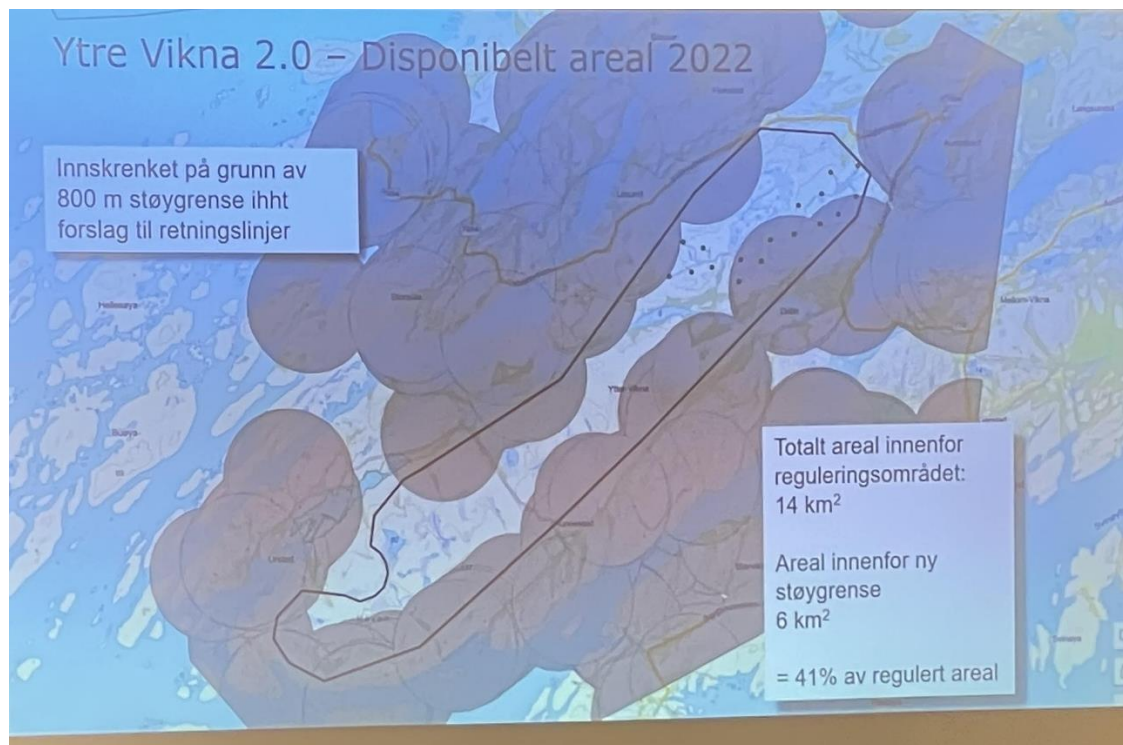
Vedlagte kart som ble presentert av NTE på et tidligere folkemøte, viser hvor smalt og lite det reelle planområdet blir. Mange av vindturbinene må legges på 800 m grensen fra boliger. Skal vindturbinene være høyere enn 200 m vil området snevres ytterligere inn for å oppfylle regelen om fire ganger turbinhøyden som minimumsavstand til bebyggelse.

Denne omfattende nærheten til bebyggelsen innebærer at alle miljøbelastninger fra vindkraftverket som skyggekast, dominans, lysblink - og spesielt støy, presses til det maksimale overfor de som bor, eller har sine fritidsboliger, omkring vindkraftverket. Sumvirkningene av denne samlede belastningen må utredes.

Hele det nye området som er foreslått inkludert i tillegg til den gamle konsesjonen er areal som ikke det kan bygges på i forhold til avstandskrav. Motvind Norge reagerer på at den vesle bygda Hunnestad nesten i sin helhet er foreslått inne i vindkraftarealet. Vi finner det helt uakseptabelt at det foreslås kraftutbygginger i 2024 som vil medføre at en lang rekke boliger og gårder må forlates. Erfaringene fra tidligere er at der NVE har tillatt å fravike støykrav fordi utbygger oppgir at en vil forsøke å få på plass «en kompensasjonsavtale», så blir de berørte satt i en umenneskelig forhandlingsposisjon, der vindkraftverket uansett blir bygget rett ved, slik at en kun oppnår en symbolsk erstatning. Her er situasjonen at hele samfunn må fjernes for å overholde

avstandskravene, og uavhengig av om «frivillige avtaler» signeres eller ikke, så blir det en enorm maktubalanse i disfavør av de berørte.

Vi viser også til ytterligere merknader fra folkehelseutvalget i Motvind Norge som har gjort en egen sammenfatning av støy og helsekonsekvenser.

NTEs kart over reelt planområde med 800 m som minimumsavstand fra bebyggelse. Det smale lyse området midt på kartet utgjør det reelle området som er tilgjengelig for å plassere 200 m høye vindturbiner. Kartet ble presentert av NTE på et tidligere folkemøte.

Folkehelse og samlet belastning

Det må gjennomføres helsekonsekvensutredninger etter helsefaglige prinsipper som tar inn over seg den samlede belastningen for støy, visuell påvirkning inkludert lysforurensing, skyggekast, mental belastning over naturtap og bortfall av nærliggende friluftsområder som det blir stadig mer anerkjent at er svært viktige for både mental og fysisk helse. Det må vurderes nøye at de som utfører KU bruker mest mulig anerkjente metodikker og har nødvendig faglig kompetanse på feltet. Vi viser her til utfyllende kommentarer fra Folkehelseutvalget i Motvind Norge sitt innspill.

Reindrift

Området hvor Ytre Vikna 2.0 er planlagt, er et viktig område for reindrift. Det er en del av et beiteområde som stadig innskrenkes av større og mindre inngrep. Området brukes blant annet til oppsamlingsområde og losseplass. Utbygging vil ha stor negativ påvirkning for Vestre Namdal reinbeitedistrikt, Åarjel-Njaarke. Motvind Norge minner om den samlede påvirkningen ikke bare for det enkelte reinbeitedistrikt, men på hele det sørsamiske samfunnet, som allerede har blitt spesielt sterkt negativt påvirket av eksisterende vindkraftutbygging. Sørsamisk er et kritisk truet språk som i praksis bare overlever fordi det er arbeidsspråket i reindriftnæringa. Næringa er en viktig bærer av samiske tradisjoner og kultur, og drives etter bærekraftige prinsipper som ivaretar naturgrunnet også for kommende generasjoner, og har beskyttelse etter urfolksretten.

Motvind Norge reagerer på den manglende graden av involvering av reindriftsutøverene i prosessen til nå, og mener dette er uakseptabelt da dette umuliggjør vurdering av konkrete alternativ. En minner om at dette er tilsvarende som prosessen som skjedde på Fosen, der Høyesterett la vekt på at de vindkraftverkene som ble dømt ulovlig bygget, kunne heller blitt satt opp på steder der de var til langt mindre ulempe for reindriften som rettighetshavere.

Med hilsen,

Motvind Norge,

v/ leder John Fiskvik